

ELLENTMONDÁSOS KIJELENTÉSEK

© dr. Szalai András, Apológia Kutatóközpont, www.apologia.hu (v.2. 2017.04.27)

Az alábbiakban olyan *újszövetségi* kijelentéseket, szófordulatokat vizsgálunk meg közelebbről, amelyek a Revideált Új Fordítás (Magyar Bibliatársulat, 2014) szövege alapján az evangéliumokban egyazon jézusi mondás jelentősen eltérő változatai, vagy egymásnak ellentmondó jézusi, illetve apostoli kijelentések. Amint látni fogjuk, az egyes szövegek szövegkörnyezete, gondolatmenete, illetve esetenként az eredeti szöveg ismerete segítséget nyújt az első látásra komoly eltérések logikus feloldásában.

Velünk van, nincs velünk, vagy ellenünk van?

- Lk 9:50 Jézus azonban ezt mondta neki: „Ne akadályozzátok őt, mert aki nincs ellenetek, az mellettetek van.”
- Lk 11:23 Aki nincs velem, ellenem van, és aki nem velem gyűjt, tékozol.”

Probléma: Jézus két mondata látszólag ellentmondan egymásnak. Vajon melyik igaz: már az is velük van, aki nincs ellenük, vagy aki nincs velük, az ellenük van?

Válasz röviden: A két mondat egészen más helyzetben hangzik el, ezért másra vonatkozik. A Lk 9:50-ben Jézus azért mondja a *tanítványoknak*, hogy aki nincs ellenük, az velük / mellettük (értsd: a segítségükre) van, mert bár a számukra ismeretlen exorcista nem „velük együtt” követi Jézust, de Jézus nevében szabadít meg embereket. A Lk 11:23-ban viszont azért mondja *ellenségeinek*, hogy aki nem vele gyűjt, az tékozol, mert ő szellemi hatalmakat győz le, embereket szabadít meg, és e jó gyümölcsöket tagadni vagy az ördögnek tulajdonítani ostobaság. Az ismeretlen ördögűző Jézus szellemi tekintélyével él, azt népszerűsíti – tehát nincs ellenük, mert az ő oldalán áll. A farizeusok azonban vádaskodásukkal Jézus tekintélyét tagadják a nép előtt – tehát nincsenek vele, hanem vele szemben állnak.

Válasz kifejtve: Mindkét kijelentés megértésének kulcsa a szövegkörnyezet, amin belül elhangzott, így látszólagos ellentmondásuk is feloldódik.

A **Lk 9:50** előzménye (9:49), hogy a tanítványok láttak valakit, aki Jézus nevében űzött ki démonokat, de ők az illetőt igyekeztek megakadályozni [*kólüó imp* = „(folyamatosan) akadályozni, megállítani, tiltani”]; indoklásuk: Jézust „nem velünk együtt” követi [*hoti úk akolúthei met'hémón*]. Jézus válasza, hogy „ne akadályozzátok / tiltsátok / állítsátok le” [*mé kólüete*], mert aki „nem ellenetek van” [*úk esztin kat'hümón*], az „veletek / értetek / javatokra / segítségetekre van” [*hüper hümón esztin*].

A Lk 11:23 előzménye, hogy Jézust a farizeusok (Mt 12:24) megvádolják: gyógyító hatású démonűzése mögött a démonok fejedelmével kötött szövetsége áll (11:14-16). Erre a rosszindulatú ostobaságra Jézus a következő érvekkel felel:

- ez a démoni erők belső meghasonlását jelentené, a Sátán a saját uralmát gyengítené, ami logikailag és tapasztalat alapján is kizárható (11:17-18)
- ha ő a Sátánnal űzne ki démonokat, kérdés, hogy vádlói fiai (tanítványai?) kinek a segítségével űznek ki démonokat; nyilván Istent hívják segítségül, és a sikert is ennek tulajdonítják, illetve a siker azt bizonyítaná, hogy Istent hívták segítségül – ha a farizeusok Jézusra nem alkalmazzák ugyanezt a logikát, a saját fiakaira / tanítványaikra sem alkalmazhatják, egyúttal az ő jogos kritikájukat is magukra vonnák (11:19)
- ha azonban Jézus „Isten ujjával” (Lelkével, Mt 12:28) parancsol a démonoknak, akkor elérkezett hozzájuk Isten királyi uralma, ennek pedig örülniük kellene (11:20)
- végül egy hasonlatot mond: „az erős ember” a Sátán, és Jézus a „még erősebb ember”, aki azt legyőzi és kifosztja; ami eddig a Sátán birtokában volt, azt Jézus elveszi tőle, a „zsákmányt” (a rabságában szenvedőket) pedig „szétosztja” vagy „átadja” [*diadidómi*] (11:21-22).

Ezután hangzik el a 11:23. „Aki nincs velem” [*ho mé ón met'emú*], azaz nem az én oldalamon áll, az „ellenem van” [*kat'emú esztin*], „mert aki nem velem együtt gyűjt, az tékozol” [*kai ho mé szünagón met'emú szkorpizei*].

Összefoglalva, Jézus szellemi hatalmakat győz le, embereket szabadít meg: aki nem vele együtt munkálkodik („gyűjt”), hanem ellene ágál, az az ellensége, de azok ellensége is, akiket Jézus az ő ellenállásuk miatt nem tud megmenteni („tékozolnak”). Míg a Lk-9-beli ismeretlen Jézus ügye mellett áll, és embereket ment Jézus spirituális tekintélyére hivatkozva, és az a nép körében növelve, a Lk 11-beli farizeusok Jézus elleni indulataik miatt a jó gyümölcsök ellenére is tagadják Jézus spirituális tekintélyét, és igyekeznek őt a nép előtt befeketíteni.

Kik boldogok: a szegények vagy a lelki szegények?

- Mt 5:3 „Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyek országa.”
- Lk 6:20 „Boldogok vagytok, ti szegények, mert tiétek az Isten országa.”

Kérdés: Kik boldogok: a „szegények” vagy a „lelki szegények”? Mit jelent „lelki” szegénynek lenni? És miért boldog bármelyikük is?

Válasz röviden: Először is, Máté és Lukács ugyanannak a hegyen (Mt 5:1) vagy fennsíkon (Lk 6:17) elmondott beszédnek egy-egy változatát írta meg, eltérő célcsoportnak (Máté a zsidóknak, Lukács a nem zsidóknak). A beszéd gazdag anyagát is ennek megfelelően, eltérő dolgokat hangsúlyozva dolgozták fel. A boldogmondások Jézus jelen lévő és potenciális tanítványait szólítják meg: a lukácsi változatban a tanítványok *Jézus miatti helyzete, állapota* jelenik meg (szegények,

éheznek, sírnak, üldözöttek), a mátéi *a tanítványok lelkületére* is utal („lélekben” szegények, „megigazulásra” éhezők és szomjazók, „szívükben” tiszták, „az igazságért” üldözöttek).

Másodszor, a „szegények” (*‘anávím / ‘evjóním*) kifejezés az ókori zsidóságban (ld. zsoltárok, próféták) nem csupán anyagi helyzetre utalt, hanem a *vallásosságra* is. A „szegények” voltak az igazi, Isten előtt alázatos hívők, szemben a rajtuk hatalmaskodó, vallásosan képmutató gazdagokkal. Lukács egyszerűen lefordítja a szót görögre (*hoi ptókhói* = „a szegények”), Máté a kiegészítéssel (*...tó pneumatí* = „lélekben...”) a szó járulékos, vallási jelentőségét is megadja. A kiegészítés jelentése szinte ugyanaz, akár újszövetségi, görögös formájában („lélekben / lelki dolgokban szegények”, azaz *Istenre szoruló*), akár egy héberes fordulat görög fordításaként értelmezzük („a lélekben / lelkületükben szegények”, magyarul *alázatosak*).

Kifejtés: A görög *makariosz* jelentése boldog, szerencsés, illetve áldott, tehát ami a „lelki szegények” kifejezést illeti, a közkeletű félreértéssel ellentétben Jézus biztosan nem a fogyatékosokra gondolt. (Állapotuk eleve nem szerencsés vagy áldásos, és az is magyarázatra szorulna, hogy miért pont az övéké Isten országa.)

A „szegények” (Lk: *...hoi ptókhói*) és a „lelki szegények” (Mt: *...hoi ptókhói tó pneumatí*) magyarul valóban egészen mást jelent. Hogy eredetileg mégis ugyanarról volt szó, azt a bibliai háttértörténet, illetve az eredeti szöveg segítségével is láthatjuk, akár görögös nyelvtani formájában, akár egy héberes nyelvi fordulat görögösítéseként értelmezzük a Mt-i kiegészítést.

Máté változatában nem szó szerint „lelki” (*pneumatikosz*) áll, hanem a *pneuma* (lélek, szellem, lelkület stb.) főnév részes esetben, de ezt a görögös nyelvtani szerkezetet okkal nem szokták formahűen magyarra fordítani. A szerkezet nem jelzői („lelki...”), inkább (hely)határozói jelentést hordoz, tehát a „lélekben” vagy „lelki területen”, illetve „lelki szempontból” szegényekre utal. Ugyanilyen szerkezet áll az 5:8-ban (*...hoi katharoi té kardia*), ahol akik „a szívben”, a „szív területén” vagy „a szív szempontjából” – tehát a gondolataikban – tiszták a boldogok, mert ők meg fogják látni az Istent (vö. Zsid 12:14).

Ezen az értelmezési úton születtek azok a fordítások, amelyek szerint „a lelki szegények” olyan emberek, akik felismerik *spirituális szegénységüket*, hogy szükségük van Istenre (ld. EFO, angol REB, TEV, NLT, NET, The Message). A görög nyelvtan alapján elfogadható értelmezés, hogy Jézus spirituális szegénységről beszél, tehát arra utal, hogy *miben* szegények (ti. a spirituális dolgokban). Megjegyzendő azonban, hogy Jézus itt mégsem általában spirituális áldásokat vagy konkrétan Istent ígéri nekik (vö. 5:8), hanem „a mennyek országát”, azaz Isten *földi királyságát* (vö. Mt 5:5, Lk 6:10, Jel 21:1-2).

Amint közismert, a görög Újszövetség tele van héberes nyelvi fordulatokkal. A Mt 5:3-beli kiegészítés (*hoi ptókhói tó pneumatí*) is egy hebraizmus átvétele lehet, rekonstruálva: *‘anávím / ‘evjóním ha-rúah*. Ez esetben a Mt-i változat a „szegé-

nyek” *lelkületéről* szól: a „lelkileg szegény” vagy a „szegény lelkületű” magyar megfelelője pedig az *alázatos*.

Mondhatnánk, hogy az anyagi helyzet és a lelkület akkor sem ugyanaz, hiszen nem minden szegény alázatos. A „szegény” fogalmára azonban a héberben eleve több kifejezés létezett. Egyes kifejezések szinte kizárólag a társadalom anyagi szempontból „erőtlen” (*dal*), „nincstelen” (*rás*) vagy „koldus” (*miszkén*) tagjaira utaltak. Más szavak, mint az „elnyomott, szegény, alázatos” (*aní / ’ánáv*), „szükségben levő, koldusszegény” (*’evjón*) idővel vallási jelentőséget is felvettek.

Korunkban az alázatos, aki tudatában van értékeinek, lehetőségeinek vagy eredményeinek, mégsem büszkélkedik velük, bár tehetné. Jézus korában más volt a helyzet. Egyfelől, az alacsony társadalmi státusz és sorsa az ember önbecsülését is alacsonyan tartotta, hiszen az alacsony státuszú ember sorsa fölött a politikai és vallási hatalmasok döntöttek, és szegénységét is gyakran ők okozták. Másfelől, a hatalmasok világában szegénynek és alázatosnak, de nem lealázottnak és meg-alázkodónak lenni csak az istenhit révén lehet (ld. Ézs 61:1, 66:2, Zsolt 37:11).

A buzgón vallásos emberek többsége Jézus korában is „szegény” volt a valóban gazdagokhoz képest. A „szegény” tehát *vallási fogalomként* olyan vallásosságra utalt, amely megmaradt egyfelől az Istentől való függésben, másfelől a hatalmasoknak való kiszolgáltatottságban (vö. Jak 5:1-5). A „szegények” nem pusztán vagyontalanok, hanem elnyomottságuk *ellenére* hívők, illetve hitük *miatt* elnyomottak. Az „alázatosak” nem pusztán emberek előtt hajolnak meg, hanem *Isten előtt*, mert nem magukban, és nem is a gazdagok és hatalmasok kegyében bíznak.

Jézus eleve azokat szólítja meg, akik kiszolgáltatottak a hatalomnak (Mt 5:3-12) és csak a gondviselésben reménykedhetnek (Mt 6:24-34), azaz „szegények” (Lk 6:20). Hallgatósága is a szegénység-gazdagság (ld. Lk 6:24-26) és a valóság-képmutatás (Mt 6:1-4) mentén válik szét követőkre és ellenségekre. Ezért éppen azoknak ígér *mindent*, akik e világban – Istenen kívül – *semmiben* sem reménykedhettek (ld. Lk 4:18 vö. 1:46-55 stb).

Összefoglalva, Máté és Lukács változata gyakorlatilag ugyanarról szól. Csak annyi a különbség, hogy míg Lukács egyszerűen lefordítja görögre az akkoriban közismert kifejezést (*’anávím / ’evjóním = hoi ptókhoi = „a szegények”*), Máté a kifejezés vallási jelentőségére is utal, vagy egy héberes szófordulat (*’anávím / ’evjóním ha-rúah*) görögre fordításával, vagy egy görögös körülíró szerkezettel (*hoi ptókhoi tó pneumatí*), egyszerre utalva a spirituális szegénység mindkét jelentésére („lélekben szegény” / „szegény lelkületű”). Máté nekünk nem könnyíti meg a fordítást, de az üzenet a görög szöveg arámul-héberül is tudó zsidó olvasójának bizonyára azonnal átment – ő pedig elsősorban nekik írt.

Megigazulás: csak hit által vagy cselekedetektől?

- Jak 2:24 „Látjátok tehát, hogy cselekedetektől igazul meg az ember, és nem csupán hit által.”

- Róm 3:28 „...hit által igazul meg az ember, a hit cselekvésétől függetlenül.”

Kérdés: Jakab szerint cselekedetektől igazul meg az ember, és nem csupán hit által. Pál szerint azonban hit által igazulunk meg, a cselekedetektől függetlenül. Melyiküknek van igaza?

Válasz röviden: Jakab és Pál nem egymásnak mondanak ellent, hanem másról beszélnek, mert másokkal vitatkoznak. Jakab tétlen hívőkkel szemben érvel a jó-tettek mellett, mert nem elég csupán állítani azt, hogy hiszünk: *az igazi hit cselekvő hit*, hit és tett együttműködik, a hit tettekben ér célba, az ember hitét a tettei igazolják, így végső soron nem *egyedül* a hit által, hanem (hitből fakadó) tettei alapján lesz igaz ember. Pál pedig arról tanít, hogy a *mózesi törvény cselekvésétől* függetlenül, a *Krisztusba vetett hit* alapján nyilvánítja Isten az embert igazzá, ami nem a fáradozásért kapott jogos juss, hanem Isten kegyelméből kapott ajándék.

Kifejtve: Jakab a személyválogatás visszásságairól szóló tanítás (2:1-13) után a vitára is kész. Hiába állítják egyesek, hogy van hitük, ha nincsenek tetteik (2:14), mert a hit „önmagában” (*kat'heautén*), azaz tettek nélkül „halott” (*nekra*, 2:17). Hiába érvelnének mások azzal, hogy egyeseknek hitük van, másoknak pedig tetteik (2:18), mert mindenkire igaz, hogy a hit tettek nélkül „haszontalan” vagy „hatástalan” (*argé*, 2:20). Ábrahámmal példálózik, aki bízott Istenben, és kész volt feláldozni Izsákot. Ábrahám tehát „tetteiből igazoltatott” (*ex ergón edikaióthé*, 2:21), hite és tette „együttműködött” (*szünérgei*), hite a tett révén „ért célba” (*eteleióthé*, 2:21-22). Ábrahám hitt és cselekedett is, Isten pedig a cselekvő hitet „számította be neki igazságul” (*elogiszthé auton eisz dikaioszünén*, 2:23). Az ember tehát „tetteiből válik igazzá” (*ex ergon diakiútai*), nem „egyedül a hitből” (*úkek piszteósz monon*, 2:24). Jakab annyit állít: az igazi hit cselekvő hit, a hitet a tettek igazolják, Isten előtt sem hit az olyan hit, amiből nem fakad tett.

Pál apostol a Róm 2. fejezetében először azt fejti ki, hogy a nem zsidók a lelkiismeretük, a zsidók a mózesi törvény alapján ítéletetnek meg (2:1-16), majd azt, hogy a körülmetéltség (Isten szövetségének jele) hasznos, de önmagában, a mózesi törvény parancsainak való engedelmesség nélkül semmit sem ér; *a származás önmagában nem elég*, Isten előtt a belső, szívbeli, lelki körülmetéltség számít (2:17-29). A 3. fejezetben először a zsidóság áldottságáról, Istennek a hűtlen zsidók elleni jogos haragjáról és minden ellenére való hűségéről szól (3:1-8). Ezután kiemeli, hogy *nincs különbség*, zsidók és nem zsidók mind bűnösök (3:9-19). A mózesi törvény által a bűn felismerhető ugyan, de „a törvény cselekedeteiből” (*ex ergón nomú*) senki sem „lesz igazzá nyilvánítva” (*ú dikaióthészetai*, 3:20).

Most azonban „Isten igazsága” (*dikaioszüné theú*), tehát az, hogy Isten igaznak tart valakit, a „törvény nélkül” (*khórisz nomú*) „jelent meg”, úgy, hogy emellett a törvény és a próféták is tanúskodnak: a Krisztusba vetett hit által, méghozzá minden hívőnek, mert „nincs különbségtétel” (3:20-21). Mindenki vétkezett, akár a mózesi törvényt, akár a lelkiismerete szavát szegte meg, ezért mindenki nélkülözi „Isten dicséretét” (*tész doxész tú theú*, 3:23), azaz Isten senkit sem tud

megdícsérni. Isten mégis mindenkit „ingyen” vagy „ajándékként” (*dórean*) tesz igazzá „az ő kegyelméből” (*té autú khariti*) azon „váltság révén” (*dia tész apolüt-rószeosz...*), amely Krisztus Jézusban, az Istentől rendelt „engesztelő áldozatban” adatott (*hilasztérion*, 3:24-25 vö. 1Jn 4:10). Isten tehát igaz, és azt is igazzá nyilvánítja, aki Jézusban bíz (3:26), nem a saját vallási teljesítményében.

Ezek után „kizárt” a „büszkélkedés” (*kaükhészisz*). Mindegy, hogy valaki zsidó vagy sem, hogy ismeri a mózesi törvényt vagy a lelkiismerete szavát, és hogy részben követi azt – Isten előtt nincs mivel felválni. Milyen „törvény” által vált lehetetlenné a dicsekvés? Nem „a tettek (törvénye) által” (*tón ergón*), hanem „a hit törvénye által” (*dia nomú piszteosz*, 3:27). Az ember ugyanis hit által igazul meg, a mózesi törvény betartásától függetlenül (*khórisz ergón nomú*). A hit tárgya pedig az az Isten, aki igazzá tudja tenni az istentelent is.

Pál a továbbiakban szintén Ábrahámmal példálózik: ha Ábrahámot a tettei tették volna igazzá, lenne mivel dicsekednie – de nem Isten előtt (4:1-2). Jakabhoz hasonlóan ő is az 1Móz 15:6-ot idézi: „Hitt Ábrahám Istennek, és Isten ezt számította be neki igazságul.” Pál szerint az, hogy Isten valakit igazzá nyilvánít, nem olyasmi, amiért megdolgozhat, és ami így a jogos jussa lehetne (4:4), hanem kegyelemből kapott (4:16) ingyenes ajándék (3:24 vö. Ef 2:8). Nem az igaz ember Isten előtt, aki mindent megtesz, hanem az, aki tudja, hogy nem tud eleget tenni, de Isten megbocsát neki (4:5-8). Erre pedig – a Krisztus egyszer s mindenkorra hozott engesztelő váltságáldozata révén – zsidónak és nem zsidónak egyaránt lehetősége van.

Óember: már meghalt, vagy még él?

- Kol 3:9 „Ne hazudjatok egymásnak, mert levetkőztétek a régi embert cselekedeteivel együtt, és felöltöztétek az új embert...”
- Ef 4:22,24 „...vessétek le a régi élet szerinti óembert, ... , újuljatok meg lelketekben és elmétekben, öltsetek fel az új embert...”

Kérdés: Egyes szövegekből úgy tűnik, az „óembert” *egyszer s mindenkorra* levetkőztük, az „új embert” pedig felöltöztük (Kol 3:9-10, vö. Róm 6:6). Más szövegek azonban arra szólítanak fel *jelen időben*, hogy vessük le az óembert, és öltözzük fel az új embert, illetve újuljunk meg lélekben és elmében (Ef 4:22-24). Ezért egyesek a bűnökkel szembeni harcról úgy beszélnek, hogy *az óember és az új ember harcol bennük*, de vajon az élményüket tényleg ez a fogalompár írja le? Mások azt nem értik, *hogyan* újuljanak meg lelkükben és elméjükben (ld. eltérő fordítások)? Ráadásul Pál apostol „külső embert” és „belső embert” is emleget (2Kor 4:6), ezek vajon hogy viszonyulnak az ó- és az új emberhez?

Válasz röviden: Az „óember” vagy „rég ember” [*ho palaiosz anthróposz*] a *régi énünk*, ami a bűnök miatt tönkrement, de Krisztussal együtt keresztre lett feszítve. Az „új ember” [*ho kainosz anthróposz*] pedig az *új énünk*, ami Krisztussal együtt új életre támadt fel. Az újjászületett embernek *egyetlen* identitása van, az

új: Isten gyermeke, szent, igaz, világosság stb. Nem az új ember harcol benne a régi emberrel, hanem a Szentlélek harcol *benne, az új emberben* a test kívánságaival. A zsigeri indulatok és a Lélek akarata feszül egymásnak, és új énünknek azt kell megtanulnia, hogy a Léleknek engedelmességen. Az Ef 4:22-24 fordítása pontosításra szorul: az igék a megszokott magyar fordításoktól eltérően valójában *nem* felszólító módban állnak (vessétek le, öltözzétek fel, újuljatok meg). Pál arról beszél, *hogyan* tanultátok a Krisztust: „levetve” a régi ént és „felöltözve” az új ént (ezek tehát egyszer megtörténtek), elmétekben – azóta is, folyamatosan – „megújulva” a lelkiek terén.

A „külső emberünk” [*ho exó hémón anthróposz*] a fizikai *testünk*, ami folyamatosan romlik, a „belsőnk” [*ho eszó hémón*] viszont a *lelkünk*, az „új ember”, ami viszont folyamatosan megújul, felfrissül.

Válasz kifejtve: A régies „óember”, magyarán „régi ember” *mi magunk voltunk*, még a megtérésünk előtt. A minket megtévesztő vágyak (függések stb.) e régi énünket teljesen tönkretették (Ef 4:22). Krisztus a kereszten lett velünk egy, mi pedig a keresztségben lettünk vele egy (Róm 6:3-11, Kol 3:9-10, Gal 3:27). Óemberünk, azaz régi énünk *vele együtt lett keresztre feszítve*, tehát meghalt. Új emberünk, azaz új énünk pedig *vele együtt feltámadva* született új életre. Az „új ember” *mi magunk vagyunk*, megtérésünk óta.

Az **Ef 4:20-24** pontosításra szorul: „...így tanultátok a Krisztust”, „...amint az valóság [*alétheia*] a Jézusban”: régi éneteket „levetkőzve”, új éneteket „felöltözve” (mindkettő *múlt időben*), elmétekben (Isten által) „lelki téren”/„lelkiekben” „megújítva/felrissítve” (azóta is, *folyamatosan*).

Nyelvtani indoklás: ez a három ige nem egyszerű felszólító módban (imperativusban) áll, hanem a 21. versben álló „tanultátok” [*edidakhthéte*] igéhez kapcsolt infinitivusok. Mivel az alany („ti”) itt tárgyesetben áll [*hümasz*], ennek a sajátos görög nyelvtani szerkezetnek (ún. accusativus cum infinitivo) köszönhetően a „levetkőzni” [*apotheszthai*] és a „felöltözni” [*endüszaszthai*] aorisztosz infinitivusai *múltidőbe* kerülnek: „(annak idején) levetkőzve és felöltözve...” A „megújulni” [*ananeuszthai*] infinitivusa viszont egyrészt szenvedő módban áll (passivum), tehát valaki más újít meg, frissít fel minket (ti. Isten), másrészt jelen időben van (praesens), tehát azóta is történik: „(Istentől folyamatosan) megújítva”.

Pál a 23. versben az elménk [*núsz*] Isten általi folyamatos megújulására utal: „lélekben” vagy „lelki téren” (*tó pneumatí tú noosz hümán*). A formahű fordítás (pl. Vida: „értelmeitek szelleme számára”) és a leegyszerűsítés (pl. RÚF: „lelketekben és elmétekben”, EFO: „teljesen újítsátok meg a gondolkodásotokat”) elmegy a lényeg mellett: a *pneuma* (lélek) szó ui. sajátos funkciójú részes esetben áll (ún. dativus locativus). Először is, *Isten* újítja meg az elménket, másodsor, ezt *lépésről lépésre* teszi, harmadszor, a *spiritualitás terén* újít meg: „lélekben/lelkiekben”, „a lélek/a lelkiek terén”.

Ez a fejezet gondolatmenetében az *erkölcsi döntésekről* szól: az apostoli tanítás ezen a téren mutat irányt, és szólít fel döntésre (ue. Róm 12:2).

Az újjászületett emberben tehát *nem* a régi ember harcol az új emberrel, hanem a Szentlélek harcol a test kívánságaival. Nem egy régi meg egy új identitás viaskodik bennünk, hanem az új identitáson *belül* két akarat feszül egymásnak (Gal 5:16-17). Az új ember nem az egyik küzdő fél (szemben az óemberrel), hanem *maga a csatatér: az, ami kiformalódóban van*. Még képes vétkezni, mert neveltetéséből, korábbi függéseiből adódó zsigeri reakciói *még hatnak* benne, és ebben a testben, világban élve a kísértések révén *újratermelődhetnek*. Most már azonban képes *nem* vétkezni, mert a bűn már *nem uralkodik* rajta (csak ha/amíg hagyja).

Egyfelől *új identitása* van: Isten gyermeke, szent, igaz, világosság stb., de ezt tudatosítania kell (Róm 6:3,11), és sosem lesz teljesen hibátlan vagy büntelen. Másfelől *új erő* működik benne: a Szentlélek abban segíti, hogy *azt akarja*, amit Isten akar, és ne azt, amit a zsigerei, de ezt is tudatosítania kell (Gal 5:24-25), mert a Lélek nem tőle függetlenül munkálkodik benne, hanem vele együtt, mert belülről fakadó engedelmességre akarja megtanítani, fel akarja nevelni.

A bensőnkben tapasztalható *feszültség* tehát valóságos, de nem a régi és az új ember küzdelme zajlik (hiszen a régi a Krisztussal együtt meghalt), hanem az új ember *kiformalódása* kezdődött el, és van folyamatban (Gal 4:19, 2Pt 1:4 vö. 1Jn 3:1-3). Fájdalma pedig annak a bizonyítéka, hogy *él*. Az új értékek melletti döntés ugyanis azért *fáj*, mert önmagunkkal kell szembeszállnunk, mert sajátunknak érzett vágyakról, képzetekről kell lemondanunk valami szebb, jobb és valósabb érdekében. Így tanulunk *önuralmat*, ami a Lélek egyik gyümölcse.

Az identitás kérdése azért fontos, mert amit magunkról gondolunk, azt is fogjuk megtapasztalni. Nem mindegy azonban, hogy a tetteink alapján értékeljük a mivoltunkat, vagy a mivoltunk alapján értékeljük a tetteinket.

Ha az vagyok, amit teszek, akkor ha vétkezek, „bűnös vagyok”, és mivel nem csak a tettemet kell elítélnem (ez bűn), hanem egész lényem kerül ítélet alá (bűnös vagyok), jön a *szégyenérzet*. Mivel azonosulok a tettemmel, nem tudok tőle távolságot tartani, megutálni és tenni ellene; így jutok el az önutálatához és a bűnnel szembeni kiszolgáltatottság érzéséhez. Már nem tartom elégnak a *lábmosást* (Jn 13:10), hanem újra meg akarok *keresztelkedni*, mert úgy érzem, mindent újra kellene kezdeni, és azt remélem, egy *élmény* segíthet új identitást felépíteni (sokan jutnak el idáig olyan felekezetekben, ahol gyermekként lettek megkeresztelve).

Pedig az újrakezdés valójában már megtörtént: Krisztus halálával és feltámadásával, ezért akár csecsemőként, akár felnőttként lettünk megkeresztelve, a feladat ugyanaz: *aszerint élni, ami történt velünk, hogy az határozza meg a tetteinket, akik lettünk*, Isten kegyelméből. Ha tehát vétkezek, „bűnt követem el”, nem magamat, hanem a tettemet ítélem el (hiszen én több vagyok, mint egy vétek), bánhatom a tettem, meg is utálhatom, mint amihez már nincs közöm, ami tőlem idegen. Istennek megköszönhetem, hogy a bűnt felismerhettem, hogy van rá bo-

csánat, és kérhetek tőle lélekjelenlétet és erőt, hogy legközelebb előbb észrevegyem, mi történik, és legyen erőm szembeszállni a belső árulással vagy a külső ellenséggel. Így valóban új élményekben lesz részünk, lelki növekedésnek indulhatunk.

Bűnösök: voltunk, vagy vagyunk?

- Róm 5:8 Isten azonban a maga szeretetét mutatta meg irántunk, mert Krisztus már akkor meghalt értünk, amikor még bűnösök voltunk.
- 1Jn 1:10 Ha azt mondjuk, hogy nem vagyunk bűnösök, hazuggá tesszük őt, és nincs meg bennünk az ő igéje.

Kérdés: Pál apostol egyszer azt írja, hogy csak *voltunk* bűnösök (Róm 8:5), más hol azt, hogy bűnösök *vagyunk* (Gal 2:15), sőt, ő a *legnagyobb* bűnös (1Tim 1:15), János apostol szerint pedig ha azt állítjuk, hogy *nem vagyunk* bűnösök, Istent tesszük hazuggá (1Jn 1:10). Most melyik igaz?

Válasz röviden: Krisztus a bűnösökért jött, hogy megmentse őket. A benne hívők csak *voltak* bűnösök, de Krisztusban igazakká *lettek*, ez az új identitásuk. A hivatkozott szövegek közül kettőnek (Gal 2:15, 1Jn 1:10) egyes fordításai pontatlanok, ezért tűnik úgy, hogy ellentmond a Róm 5:8-nak.

Válasz kifejtve: A „bűnösök” az egész Ószövetségben „az igazak” ellentéte. Jézus tanításában is „a bűnösök” (*hoi hamartóloi*) negatív példák, akiket a tanítványainak felül kell múlni (Lk 6:32-34), és ellenségek, akiknek végül a kezébe adatik (Mt 26:45 vö. ApCsel 2:23). Ugyanakkor a kortárs „bűnösök” *egy része* Jézushoz igyekezett, Jézus pedig közösséget vállalt velük; ezért a farizeusok szemében Jézus „a bűnösök barátja” (azaz pártolója) volt, pedig ő a *mentőjük* akart lenni (Lk 15:1-7).

A bűnösök számára Krisztus halálával és feltámadásával jött el az új identitás lehetősége: „Isten azonban a maga szeretetét mutatta meg irántunk, mert Krisztus már akkor meghalt értünk, *amikor még bűnösök voltunk*.” (Róm 5:8). Pár verssel lejjebb pedig így állítja szembe Ádám lázadásának és Krisztus megváltó művének másokra gyakorolt hatását: „...mert ahogyan az egy ember engedetlensége által sokan lettek *bűnösökké*, úgy az egynek engedelmissége által is sokan lesznek *igazakká*” (5:19).

Jézus ugyanis „azért jött, hogy a bűnösöket üdvözítse” (1Tim 1:15). Pál önmagát azért tartotta „a bűnösök között az első”-nek, azaz a legnagyobb bűnösnek, ugyanakkor a legkisebb, legméltatlanabb apostolnak, mert *korábban az egyház üldözője volt* (1Kor 15:9-10), „de azért könyörült rajtam, hogy Jézus Krisztus elsősorban énrajtam mutassa meg végtelen türelmét példaként azoknak, akik majd hisznek benne, és így az örök életre jutnak. (1Tim 1:16).

A Gal 2:15-16 pontos magyar fordítása így hangzik: „Mi, természet szerint zsidók [*hémeisz füszei Iúdaioi*], és nem 'népek közül való bűnösök' [*kai úk ex ethnón*]

hamartóloi], tudván, hogy..., ... mi is ...” A görögben a 15. vers alanya („mi, zsidók”) természetesen kapcsolódik a 16. vers elején álló állítmányhoz („tudván...”). A magyar fordítások azonban – a KB kivételével – a 15. versbe betoldják a „vagyunk” szót, és

- vagy szétválasztják a két emberi közösséget: „Mi születésünknel fogva zsidók vagyunk, nem bűnös pogányok.” (SZIT, hasonló KNV és B-D),
- vagy a létigét a mondat végére teszik: „Mi, akik zsidónak születtünk, és nem pogányok közül való bűnösök vagyunk” (RÚF, ÚFO), ezért mintha zsidók és pogányok egy kategóriába esnének: mind „bűnösök”.

Ez utóbbi teológiailag lehet igaz, de a mondat *nem ezt* állítja, és a 15. versben joggal sejthető az *ironia*, ezért sok fordító és kommentátor teszi idézőjelbe „a népek közül való bűnösök” kifejezést (pl. EFO). Pál így gondolhat vissza azokra az időkre, amikor még ő is lenézte a nem zsidókat – de hozzáteszi: „...tudván [*eidotesz perf part*] azonban, hogy az ember nem tétetik igazzá [*dikaiútai pres pass*] a törvény betartása által, hacsak nem a Jézus Krisztusba vetett hit által, mi is a Krisztus Jézusban vetettük a hitünket...” (2:16). Származástól és korábbi vallástól függetlenül zsidók és nem zsidók együtt válnak Isten előtt igazzá a Krisztusba vetett hit által.

Az **1Jn 1:10** fordítása (ÚFO, RÚF) pontosításra szorul: *nem* azt írja, hogy „bűnösök vagyunk”, hanem ezt: „de ha azt mondjuk, hogy nem vétkeztünk / nem követtünk el bűnt” [*ean eipómen hoti úk hémartékamen perf*] (ld. KB, ÚRK, EFO; KNV, SZIT, B-K). Valójában mi is tudjuk, és Isten is tudja, hogy „van bűnünk” [1:8 *hamartian ekhomen*], hogy „követtünk el vétkeket” (1:10 *hémartékamen*), de a „világosságban járás” *nem* is büntelenséget jelent, hanem a valóság fel- és beismerését, hiszen ami láthatóvá válik, azaz *kezelhetővé lesz*. A Krisztusban igazzá tett ember is vétkezik még, de a megoldás nem a tény tagadása, az önbecsapás (1:8) és Isten meghazudtolása (1:10), hanem a bűn megvallása, hiszen van bocsánat, van megtisztulás (1:7).

A hatalom: Krisztusé vagy a Sátáné?

- Mt 28:18 „Nekem adatott minden hatalom mennyen és földön.”
- 1Jn 5:19 „Tudjuk, hogy Istentől vagyunk, és az egész világ a gonosz hatalmában van.”

Kérdés: Krisztus szerint neki adatott minden hatalom mennyen és földön. János első levelének egyes fordításai szerint azonban az egész világ a gonosz / Gonosz hatalmában van. Mi a helyzet, kié a hatalom a világ felett?

Válasz röviden: A feltámadt Krisztus minden hatalmat megkapott a mennyben és a földön (Mt 20:28), de *még nem látjuk, még nem érzékeljük*, hogy minden neki van alárendelve (Zsid 2:8). Az egyházon kívül más emberi és szellemi erők is működnek még, ezért János világunk állapotát így jellemzi: „az egész világ a go-

noszságban hever / fetreng” – és *nem* „a gonosz hatalmában van” (1Jn 5:19). Egy napon azonban Urunk mégis *teljesen* magához fogja ragadni a hatalmat, és uralmának nem lesz vége (Jel 11:15,17 19:6,16).

Válasz kifejtve: Az Úr királyi uralma [*baszileia*] eleve olyasmi, ami az övé volt. A Kol 1:16 szerint „benne teremtett minden a mennyen és a földön, a láthatók és a láthatatlanok, akár trónusok, akár uralmak, akár fejedelemségek, akár hatalmasságok: minden általa és reá nézve teremtett.” Teljes uralmát az emberiség és a szellemi hatalmak egy részének lázadása (1Móz 3; 1Móz 6:1-2, Júd 6, 2Pt 2:4-5 stb.) törte meg.

Emberré válása, majd halála, és végül feltámadása óta azonban a Zsid 2:8 szerint számára nem létezik olyasmi, ami „nem-alávetett” [*anüpotaktosz*], „de most még nem [*nün de úpó*] látunk / érzékelünk [*horómen*] mindent neki [*autó ta panta*] alárendelve [*hüpotetagma – hüpotasszó perf pass part*]”.

Az uralomváltás tehát megtörtént, *spirituális oldala* meg is jelenik a Krisztusban hívők személyes életében (Kol 1:12-13), illetve a láthatatlan erők elleni harcában (Kol 2:15 vö. Ef 6:10-20), de az egyházon *kívül* még nem érzékelhető az uralma. Az egyház – ideálisan – só és világosság, de a bűn, a halál és a Vádló – aki „e világ istene” vagy inkább „e kor istene” [*ho theosz tú aiónosz*] – még mindig létezik és működik, például a hitetlenség (2Kor 4:3-4) és az engedetlenség (Ef 2:2-3) miatt.

Az **1Jn 5:19** egyes fordításokban így hangzik: „az egész világ a gonosz hatalmában van” (SZIT, ÚFO, RÚF), sőt: „...a Gonosz hatalmában van” (Simon 2015). Amelyikben „a gonosz” nem nagy G-vel kezdődik, ott is a Sátánra asszociálunk. Más fordítások szerint azonban „az egész világ a gonoszságban vesztegel” (KB, ÚRK) vagy „...fetreng” (KNV, B-D), ami nagy különbség. Az eltérés egyik oka, hogy el kell döntenünk, János vajon a személyes Gonoszra [*ho ponérosz*] gondol, vagy a gonoszságra [*to ponéron*] gondolt, ugyanis mindkettő ugyanúgy hangzik részes esetben [*en tó ponéroró*]. A másik különbség, hogy a *keimai* (fekszik, nyugszik, hever, leledzik, adva van) igét hogyan értelmezzük: „hatalmában van” (azaz birto kolja), vagy „fetreng” (azaz valamilyen állapotban van). Mivel a *keimai* tárgyatlan ige és állapotra utal, a Sátán pedig csak teremtmény, és őbenne (*en tó...*) nem leledzhet „az egész világ” [*ho kozmosz holosz*], János itt minden valószínűség szerint a gonoszságra [*to ponéron*] gondolt: „az egész világ a gonoszságban hever”.

Az egyház azért imádkozik, hogy megvalósuljon Isten „országa”, és végre legyen meg az ő akarata a földön is (Mt 6:10). A világ [*kozmosz*] feletti királyi uralom [*baszileia*] a Jel 11-ben kezd ismét kiteljesedni. A hetedik angyal trombitálása után a mennyben hatalmas hangok hirdetik (11:15): „A világ feletti királyi uralom [*hé baszileia tú kozmú*] Urunké és Krisztusáé lett [*egeneto*], és uralkodni fog

[*baszileüszei fut*] örökkön örökké”; a 17. versben pedig a 24 vén arcra borulva ad hálát a Mindenhatónak [*pantokratór*]: „megragadtad” [*eiléfasz – lambanó perf*] óriási hatalmatat [*tén dünamin szú tén megalén*] és „királyként uralkodni kezd” [*ebaszileüszasz, ingressiv aor*]. Bár még ezután is folyik küzdelem, eljön a Bárány menyegzője, és uralkodik az Úr (Jel 19:6), dicsőséges megjelenésénke pedig része, hogy az „Urak Ura és Királyok Királya” feliratot viseli (19:16).